

การวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Methods Research

จุไรรัตน์ ทองคำชื่นวิวัฒน์¹
Jurairat Thongchumchunwiwat¹

บทนำ

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการความรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การวิจัยเป็นวิธีการที่จะทำให้ได้ความรู้ใหม่ จึงต้องมีการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากความสลับซับซ้อนของปัญหาสังคมทำให้การวิจัยที่ใช้รูปแบบเดิมๆ อาจไม่สามารถตอบคำถาม การวิจัยได้ตรงประเด็นและได้ผลอย่างครบถ้วนส่งผลให้มีการพัฒนารูปแบบเทคนิคการวิจัยใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพียงแบบเดียว คือ การวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิจัยเชิงคุณภาพอาจไม่สามารถตอบโจทย์หรือปัญหาการวิจัยได้อย่างครอบคลุม จึงต้องนำการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มาใช้กันมากขึ้น ซึ่งอาจได้พบเห็นเพียงการทำกรวิจัยเพื่อขอผลงานระดับสูงตั้งแต่ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ขึ้นไปหรือการทำวิทยานิพนธ์เพื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาเอก แต่การทำวิจัยทั่วไปก็ยังใช้การวิจัยแบบผสมผสานกันด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าการวิจัยแบบผสมผสานเป็นการวิจัยแบบเดียวแต่ใช้ประเด็นคำถามที่ต่างกัน หรือใช้การสัมภาษณ์แบบปกติจากการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นต้น ทำให้การเขียนรายงานการวิจัยโดยอ้างว่าเป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งที่ภายในเนื้อหาวิธีการกลับไม่ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ผู้เขียนจึงได้รวบรวมเอกสารและจากประสบการณ์ของผู้เขียนนำมาถ่ายทอดเพื่อความกระจ่างแก่นักวิจัยทั่วไปเพื่อทำความเข้าใจใหม่ให้ถูกต้อง

ความเป็นมาของการวิจัยแบบผสมผสาน

วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้เริ่มก่อรูปครั้งแรกในปี ค.ศ.1959 โดย Campbell and Fiske (1959) ซึ่งเป็นผู้แนะนำให้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณหลากหลายวิธีในการศึกษาเดียวกัน ต่อมาในปี ค.ศ.1973 Sieber (1973) ได้ศึกษาการผสมผสานระหว่างการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสำรวจกับการสัมภาษณ์ ซึ่งมีการโต้แย้งและทบทวนในกระบวนการค้นคว้าของการผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Bryman, 1988; Reichardt & Rallis, 1994 อ้างใน นิทรา กิจธีระวุฒิมวงษ์, 2555: 131) และพัฒนาการเรื่อยมา จนกระทั่งในปี ค.ศ.2003 โดย Creswell (2007) เปรียบเทียบรูปแบบการศึกษา

¹ สาขานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

เชิงปริมาณ การศึกษาเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงผสมผสาน และต่อมาในปี ค.ศ.2005 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเชิงผสมผสานได้รับการยอมรับจากแวดวงวิชาการในวารสารชื่อ Journal of Mixed Methods Research ฐานข้อมูล Sage Publication

วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research Design) เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ มาร่วมกันในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่องเดียว (Single study) ด้วยการผสมผสานขั้นตอนของการวิจัยอย่างเป็นเหตุเป็นผล วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานถือเป็นรูปแบบการศึกษาแบบหนึ่งของระเบียบวิธีวิจัยภายใต้กระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม (Pragmatism)

กระบวนทัศน์

ในการทำความรู้จักกับวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน ควรต้องทำความเข้าใจกระบวนทัศน์ (Paradigm) หรือแนวความคิด ตามกรอบประเด็นคำถามเชิงปรัชญา 3 ด้านที่ มีความเกี่ยวเนื่องกันประกอบด้วย

1. ภาววิทยา (Ontology) หมายถึง การมองธรรมชาติของความจริง
2. ญาณวิทยา (Epistemology) หมายถึง การมองธรรมชาติของความรู้
3. วิธีวิทยา (Methodology) หมายถึง ขั้นตอนวิธีแบบแผน กระบวนการของการหาความรู้และความจริงที่เชื่อถือได้ เพื่อที่จะเชื่อมโยงไปยังรูปแบบการศึกษา (Design) และวิธีการ (Method) ซึ่งแบ่งออกได้ 4 แนวทาง คือ (นิทรา กิจธีระวุฒิมวงษ์, 2555: 132-133)

3.1 กระบวนทัศน์ของปฏิฐานนิยม (Positivism) เป็นแนวคิดที่ได้แบบอย่างมาจากวิธีการแสวงหาความจริงทางวิทยาศาสตร์กายภาพ เน้นการแสวงหาความจริงเชิงสาเหตุ โดยวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น การเก็บข้อมูล การสังเกต หรือการทดลอง และใช้รูปแบบทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยมีเป้าหมาย เพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และหาคำอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่าง มีเหตุผล ดังนั้นความรู้และความจริง จึงมีลักษณะเป็น“วัตถุวิสัย” (Objective)

3.2 กระบวนทัศน์การกำหนดสร้าง (Constructivism) แนวคิดนี้ Heylighen (1997) กล่าวว่า กระบวนทัศน์การกำหนดสร้าง ไม่เชื่อว่าความรู้และความจริงมีอยู่และรอคอยผู้ค้นพบ แต่ความรู้และความจริงเป็นสิ่งที่ “ถูกสร้าง” (Constructed) ขึ้นมาภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ที่ผู้สร้างความรู้ และตัวความรู้และความจริงนั้นๆ สังกัดอยู่ ดังนั้นความรู้และความจริงจึงมีลักษณะเป็น “อัตวิสัย” (Subjective)

3.3 กระบวนทัศน์แบบมีส่วนร่วม (Advocacy or Participatory) เป็นเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ โดยมีแนวคิดเชิงการเมือง (Political) เพื่อพัฒนาสังคมและคนในสังคม

ประเด็นในการศึกษาเกี่ยวข้องกับการสร้างพลังอำนาจในประเด็นที่สนใจ (Empowerment and issue oriented) รวมถึงสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ถูกวิจัย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Change oriented)

3.4 กระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เป็นการวิจัยแบบผสมที่เน้นผลลัพธ์จากการปฏิบัติ มุ่งการแก้ปัญหามากกว่าการติดยึดวิธีวิจัย มีการใช้การเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี และมุ่งให้เกิดการปฏิบัติในโลกจริง

ความหมาย

การวิจัยเชิงผสมผสาน ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Mixed Methods Research” มิใช่ตรงกับคำว่า “Mixed Methodology Research” ในภาษาไทยจะตรงกับคำว่า “วิธีวิทยาการวิจัยเชิงผสมผสาน” เพราะทั้งสองคำนี้มีรากฐานที่มาแห่งความหมายและลักษณะต่างกัน กล่าวคือ วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน หมายถึง การใช้เทคนิควิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative and qualitative method as technique) มาร่วมกันศึกษาหาคำตอบของงานวิจัยในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือในระหว่างขั้นตอนภายในเรื่องเดียวกัน การผสมผสานกันสำหรับดำเนินงานวิจัยจึงเป็นแต่เพียงการผสมผสานในทางเทคนิควิธีการที่ใช้สำหรับการกำหนดปัญหาวิจัย การตั้งวัตถุประสงค์วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปตีความผลการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น การผสมผสานเทคนิควิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจรายการแบบทดสอบร่วมกันกับการสังเกต การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนากลุ่ม เป็นต้น หรือการผสมผสานในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้ทั้งสถิติอ้างอิงและการวิเคราะห์สรุปอุปนัยก็ได้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2556)

จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสมผสาน

จากการศึกษาว่าเพราะเหตุใดต้องใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน คำตอบที่เป็นเหตุผลหลักของทุกสำนักและทุกคน ที่ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีหรือผสมผสาน (Mixed Methods) คือเป็นการแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายประการดังนี้ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545 : 13, สุขชาติ ประสิทธิ์รัฐสุนธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม, 2547: 285–286 อ้างใน ประภัศรา โคตะขุน, 2556) คือ

1. เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ให้เพิ่มความเชื่อมั่นในผลของการวิจัย
2. เพื่อเป็นการเสริมให้สมบูรณ์หรือเติมให้เต็ม (Complement) เช่น ตรวจสอบประเด็นที่ซ้ำซ้อนหรือประเด็นที่แตกต่างของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นต้น
3. เพื่อเป็นการริเริ่ม (Initiation) เช่น ค้นหาประเด็นที่ผิดปกติ ประเด็นที่ผิดธรรมดา ประเด็นที่ขัดแย้งหรือทัศนะใหม่ ๆ เป็นต้น

4. เพื่อเป็นการพัฒนา (Development) เช่น นำเอาผลจากการศึกษาในขั้นตอนหนึ่งไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับในอีกขั้นตอนหนึ่ง เป็นต้น

5. เพื่อเป็นการขยาย (Expansion) ให้งานวิจัยมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น

ความสำคัญของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)

การวิจัยแบบผสมผสานมีความสำคัญดังนี้ Geene and others ,1989; Trocim, 2002; Creswell, 2003; Punch, 2003 & Punch, 2005 อ้างใน ประภัสสรา โคตะขุน, 2556) คือ

1. ผลการวิจัยจากวิธีการวิจัยแบบผสมผสานสามารถเสริมต่อกันโดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยได้ละเอียดชัดเจนมากกว่าการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงรูปแบบเดียว

2. การใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งไปช่วยพัฒนาการวิจัยอีกวิธีหนึ่งหรือการใช้ผลการวิจัยวิธีหนึ่งไปตั้งคำถามการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง

3. การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดเด่นในตนเอง สามารถนำจุดเด่นมาใช้ในการแสวงหาความรู้ความจริงได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

4. การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพต่างก็มีจุดด้อยในตนเอง ผู้วิจัยสามารถใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขณะเดียวกันอาจใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้แก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงปริมาณ

5. สามารถนำผลผลิตจากการวิจัยแบบผสมผสานมาสร้างความรู้ความจริงที่สมบูรณ์สำหรับใช้ในการปรับเปลี่ยนทฤษฎีหรือการปฏิบัติงาน

แบบแผนการวิจัยและตัวอย่าง

แบบแผนการวิจัย (Research Designs) เชิงผสมผสานทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 แบบแผนหลัก เป็นการจำแนกโดยเกณฑ์ทาง “วิธีวิทยา” ตามกรอบปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการวิจัย โดยที่แต่ละแบบแผนก็ยังสามารถประกอบไปด้วยแบบแผนย่อย ๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปดังนี้

1. **แบบแผนแบบสามเส้า (Triangulation Design)** เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน เพื่อศึกษาหาคำตอบให้กับปัญหาวิจัยเรื่องเดียวกัน โดยแยกกันดำเนินงานและให้นำหน้าสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองอย่างเท่าเทียมกัน ใช้ช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัยในระยะเวลาเดียว และดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กัน ปัญหาหรือคำถามการวิจัย มักจะมีลักษณะเอื้อให้ใช้เทคนิควิธีการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นเดียวกัน เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างแล้วสรุปตีความ ตอบปัญหาการวิจัยร่วมกันในลักษณะส่งเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกันแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบสามเส้ายังแบ่งเป็นแบบแผนย่อยๆอีก 3 แบบแผน ได้แก่

1.1 แบบการแปลงข้อมูลเชิงคุณภาพสู่ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.2 แบบการตรวจสอบความตรงของข้อมูลเชิงปริมาณ

1.3 แบบพหุระดับ

ทั้ง 3 แบบแผนมีลักษณะของการผสมผสานต่างกัน แต่ก็ยังคงมีลักษณะร่วมเหมือนกัน คือ เป็นแบบแผนที่ให้น้ำหนักความสำคัญของเทคนิควิธีการทั้งสองเท่าเทียมกัน ดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กัน ศึกษาหาคำตอบในประเด็นที่ต่างกัน แต่อยู่ภายใต้ปัญหาวิจัยเดียวกัน และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปตีความร่วมกันในลักษณะส่งเสริมเติมเต็ม ซึ่งกันและกัน

2. แบบแผนแบบรองรับภายใน (Embedded Design) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานที่มีลักษณะทั้งเป็นการศึกษาระยะเดียวและสองระยะต่อเนื่องกัน แบบแผนการวิจัยแบบนี้จะมีการจัดให้วิธีการวิจัยแบบใดแบบหนึ่งเป็นวิธีการหลัก และอีกวิธีการวิจัยหนึ่งเป็นวิธีการรองนั้น คือ ให้น้ำหนักความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน และศึกษาหาคำตอบในปัญหาวิจัยเดียวกันแต่ประเด็นที่ศึกษามีใช้ประเด็นเดียวกัน นั่นคือประเด็นต่างกัน ใช้วิธีการต่างกัน แบบแผนการวิจัยแบบรองรับภายในจะแตกต่างจากแบบแผนสามเส้าตรงที่การให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการและประเด็นที่ใช้ศึกษา อนึ่งการจะใช้วิธีการวิจัยแบบใดเป็นวิธีการหลักหรือวิธีการรองนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นสำคัญแบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานแบบรองรับภายในยังแบ่งเป็น 4 แบบแผนย่อย ได้แก่

2.1 แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองระยะเดียว วิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก

2.2 แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองสองระยะ วิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก

2.3 แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองสองระยะวิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก

2.4 แบบแผนรองรับภายในรูปแบบสหสัมพันธ์

ทั้ง 4 แบบแผนย่อยก็มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ศึกษาหาคำตอบให้กับปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนมีขั้นตอนการทำงานที่แตกต่างกัน

3. แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Design) เป็นแบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานที่มีลักษณะการดำเนินงานวิจัยสองระยะ โดยเริ่มต้นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณก่อนเสมอแล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้เพื่อพิจารณาคัดเลือกประเด็นปัญหาและผู้ให้ข้อมูล สำหรับดำเนินงานวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

4. แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) เป็นแบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานที่มีลักษณะการดำเนินงานวิจัยเป็นสองระยะเช่นเดียวกัน แต่แบบแผนการวิจัยแบบนี้จะเริ่มต้นด้วยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเสมอ นอกจากนั้นยังให้น้ำหนักความสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองวิธีไม่เท่าเทียมกันอีกด้วยแบบแผนการวิจัยแบบผสมผสานแบบนี้นิยมใช้สำหรับ

การค้นหาคำศัพท์ใหม่ๆ หรือเพื่อสร้างเครื่องมือวัดตัวแปร ตลอดจนใช้สำหรับพัฒนาระบบแนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ

ข้อจำกัดในการใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน

ในทางปฏิบัติ การวิจัยแบบผสมผสานมีข้อพึงระวังและมีข้อจำกัดบางประการ คือ วิธีการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเป็นวิธีการที่เข้มงวด เป็นระบบและเป็นแบบแผน ส่วนวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเป็นวิธีการที่แบบเนียบน ละเอียดอ่อน และยืดหยุ่น เมื่อนำวิธีทั้งสองมาใช้ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน จะต้องใช้ให้เหมาะสม อย่าย่ำรอยให้ความรู้สึกนึกคิดเชิงคุณภาพไปผ่อนคลายความเข้มงวดและความเป็นแบบแผนของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ในขณะที่เดียวกันก็อย่าย่ำรอยให้ความรู้สึกนึกคิดเชิงปริมาณมีอิทธิพลทำให้วิธีการเชิงคุณภาพกลายเป็นการสำรวจหาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างฉาบฉวย ซึ่งจะเป็นผลทำให้คุณภาพของงานวิจัยชิ้นนั้นลดลง นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยแบบผสมผสานมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ

1. นักวิจัยโดยเฉพาะหัวหน้าโครงการวิจัยต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพคนที่ถูกต้องตามหลักวิธีไม่เช่นนั้นจะได้งานวิจัยที่ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร

2. ในการวิจัยแบบผสมผสาน จะต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณมากกว่าการทำวิจัยเชิงเดียว ดังนั้นโครงการที่ถูกจำกัดด้วยเวลาและงบประมาณจึงไม่สามารถใช้กลยุทธ์โดยวิธีผสมผสานวิธีได้ ยกเว้นเป็นข้อมูลเสริมบางส่วน

3. อาจมีการใช้การวิจัยแบบผสมผสานตามสมัยนิยม โดยเป็นการใช้แบบผิดๆ ตามที่ตนเข้าใจหรือใช้โดยมั่วๆ เช่น นักวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบผิวเผิน หรือนักวิจัยเชิงคุณภาพคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตามหลักสถิติโดยไม่พิจารณาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม เป็นต้น

ในบทความนี้ขอยกตัวอย่างงานวิจัยแบบผสมผสานตามแบบแผนแบบสามเส้า ซึ่งเป็นแบบแผนหนึ่งในงานวิจัยแบบผสมผสาน ดังนี้

ตัวอย่าง งานวิจัยแบบผสมผสาน : แบบแผนแบบสามเส้า (รัตนะ บัวสนธ์, 2556)

ปัญหาการวิจัย : สาเหตุที่ทำให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ลาออกกลางคันและตกซ้ำชั้น เป็นเพราะเหตุใด

วัตถุประสงค์การวิจัย : เพื่อศึกษาและจัดลำดับสาเหตุที่ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ลาออกกลางคันและตกซ้ำชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่

1.1.1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2553 ที่มีเด็กนักเรียนลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้น จำนวน 250 คน

1.1.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2553 ที่ลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้น จำนวน 420 คน

1.1.3 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้นของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2553 จำนวน 420 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างของวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

1) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2553 ที่มีเด็กนักเรียนลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้น จำนวน 120 คน

2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2553 ที่ลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้น จำนวน 200 คน

3) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้น ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2553 จำนวน 200 คน

กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งมีขั้นตอนการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) สำรวจโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเด็กนักเรียนลาออกกลางคัน และ/หรือตกซ้ำชั้น

2) จากการสำรวจโรงเรียนจะทำให้พบว่า มีจำนวนโรงเรียน 250 โรงเรียน และก็จะทำให้ได้ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 250 คน

3) จากครูจำนวน 250 คน จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง สมมติว่าใช้ขนาดตัวอย่าง 120 คน หลังจากนั้นกำหนดหมายเลขให้กับครูทั้ง 250 คน แล้วจึงสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่กลับได้ครูทั้งสิ้น 120 คน ซึ่งมาจากโรงเรียนต่างกัน

4) เมื่อได้จำนวนครู 120 คน ก็จะทำให้ได้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ลาออก และ/หรือตกซ้ำชั้น จากชั้นเรียนที่ครูคนนั้นๆ เป็นครูประจำชั้น จำนวนทั้งสิ้น 200 คน

5) เมื่อได้นักเรียน 200 คน ก็ใช้ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วย ซึ่งจะได้ 200 คน เช่นกัน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างของวิธีการเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1) จากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 120 คนข้างต้น เลือกมาจำนวน 10 คน ซึ่งครูทั้ง 10 คนนี้ เลือกโดยใช้เกณฑ์ให้เป็นครูที่ได้มาจากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด คือโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก และเป็นครูประจำชั้นในโรงเรียนนั้นๆ ไม่ต่ำกว่า 1 ปี

2) นักเรียนเลือกมาจำนวน 20 คน โดยพิจารณาเลือกจากนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนต่างขนาดกัน และผู้ปกครองมีฐานะเศรษฐกิจต่างกัน

3) ผู้ปกครอง ใช้ผู้ปกครอง 20 คน ของนักเรียนที่เลือกมาในข้อ 2

หมายเหตุ : จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นตัวเลขสมมุติขึ้น เพื่อประกอบการอธิบาย ยกตัวอย่าง

2. เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

2.1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว และสาเหตุที่คาดว่าทำให้นักเรียนลาออกและ/หรือตกซ้ำชั้น เครื่องมือแบ่งเป็น 3 ฉบับ คือ สำหรับครู นักเรียน และผู้ปกครอง ทั้งนี้ประเด็นข้อคำถาม (Item) ในแบบสอบถาม ใช้ประเด็นที่สอดคล้องกับคุณลักษณะกลุ่มผู้ตอบที่สามารถตอบได้

2.2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีผู้ปกครอง ใช้วิธีการเยี่ยมบ้านผู้ปกครองและสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยประเด็นที่สัมภาษณ์จะเป็นประเด็นกว้างๆ เกี่ยวกับสาเหตุที่ผู้ปกครองคิดว่านักเรียนที่เป็นบุตรหลานลาออกหรือตกซ้ำชั้น สำหรับนักเรียนใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก เป็นรายบุคคลเกี่ยวกับสาเหตุหรือความรู้สึกนึกคิดที่นักเรียนลาออกและ/หรือตกซ้ำชั้นว่าเป็นเพราะเหตุใด กรณีครูประจำชั้นก็ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และใช้ประเด็นเดียวกันกับการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูล ได้แก่ \bar{X} , SD. และ %

3.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัยและการวิเคราะห์ส่วนประกอบ

4. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบบควบคู่ไปด้วยกันโดยยึดประเด็นหรือสาเหตุการลาออก และ/หรือการตกซ้ำชั้นที่ได้เป็นหลักในการสรุปตีความร่วมกัน

สรุป

วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research Design) เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ มาร่วมกันในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเรื่องเดียว (Single study) ด้วยการผสมผสานขั้นตอนของการวิจัยอย่างเป็นเหตุเป็นผล ตามรูปแบบการศึกษาแบบหนึ่งของระเบียบวิธีวิจัยภายใต้กระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ในการค้นหาความรู้ ความจริง ในปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับปัญหาหรือคำถามการวิจัยที่ต้องการศึกษาคำตอบ วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน จะช่วยให้ได้คำตอบการวิจัยที่รอบด้าน ลุ่มลึก หลากแง่มุม จากแบบแผนการวิจัยให้เลือกใช้หรือออกแบบการวิจัยอย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละแบบแผนก็เหมาะสมกับลักษณะปัญหาการวิจัยที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- นิทรา กิจธีระวุฒิมิวงษ์. (2555) วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานสำหรับงานสาธารณสุข. **วารสารสาธารณสุข**. มหาวิทยาลัยบูรพา. 7 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2555.
- ประภัสรา โคตะขุน. (2556). <http://www.prapasara.co.uk/Mixed%20MethodologyResearch.html>
- รัตนะ บัวสนธิ. (2556). **วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา**. <http://www.rattanabb.com/html/r5.pdf>
- Campbell D. T., Fiske D. W. (1959) Convergent and discriminant validation by the multitrait-multi method matrix. **Psychological Bulletin** ; 56: 81-105.
- Creswell, J.W. and Clark, V.L. (2007). **Designing and Conducting Mixed Methods Research**. Thousand Oaks, Sage Publications Inc.
- Heylighen F. (1997) Epistemological Constructivism in Principia Cybernetica Web. [online]. [cited 2011 December 12]. Available from: [http:// pespmc1.vub.ac.be/CONSTRUC.html](http://pespmc1.vub.ac.be/CONSTRUC.html)
- Sieber S. D. (1973) The integration of fieldwork and survey methods. *American Journal of Sociology*. (73): 1335-59.